

Autori: Nebojša Đurasović, Aleksandar Janić

Opasnost na putu od kuće do škole

-ISTRAŽIVANJE-

2022.

SADRŽAJ

UVOD.....	2
1 ZAVISNOST OD KOCKANJA.....	5
1.1 PROBLEM ZAVISNOSTI OD KOCKANJA.....	6
1.2 TIPOVI KOCKANJA.....	8
1.3 PATOLOŠKO KOCKANJE.....	18
1.4 FAZE ZAVISNOSTI.....	21
1.5 POSLEDICE KOCKANJA.....	22
1.6 LEČENJE ZAVISNOSTI OD KOCKANJA.....	25
1.7 ZAKON O IGRAMA NA SREĆU.....	28
2 METODE ISTRAŽIVANJA.....	32
2.1 PREDMET I PROBLEM ISTRAŽIVANJA.....	32
2.2 CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA.....	32
2.3 HIPOTEZE I VARIJABLE ISTRAŽIVANJA.....	34
2.4 METODE I TEHNIKE ISTRAŽIVANJA.....	35
2.5 INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA.....	36
2.7 TOK ISTRAŽIVANJA.....	36
2.8 OBRADA PODATAKA.....	37
3 REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	38
4 DISKUSIJA.....	44
ZAKLJUČAK.....	47

UVOD

Sprovođenje ovog istraživanja odobrio je Gradski odbor za prevenciju zavisnosti od psihoaktivnih susptanci Grada Novog Sada, a sprovođenje istraživanja finansira Gradska uprava za zdravstvo Grada Novog Sada.

Šesnaest maloletnika zavisnih od klađenja tokom prethodne tri godine lečilo se na Institutu za mentalno zdravlje, a najmlađi ima samo 12 godina! Postavlja se pitanje koliko ima onih koji se nisu javili i koliko njih je na putu da postane zavisno. Po definiciji, tu decu u svet igara na sreću uvode roditelji, rođaci, starija braća. Ta deca su u tu priču ušla u završnim razredima osnovne škole, jer kod nas dolaze sa 15 godina sa već razvijenom zavisnošću. Posebno je opasno kockanje i klađenje preko interneta, koje je veoma rasprostranjeno.

dr Ivica Mladenović,
načelnik Klinike za bolesti zavisnosti
Institut za mentalno zdravlje u Beogradu

Posebnu zahvalnost za uspeh istraživanja dugujemo terenskim
saradnicima koji su sproveli istraživanje na terenu:

Ana Isaković

Jelena Pešić

Milica Arandelović

Nastasija Ostojić

Natalija Ralić

Nemanja Bogdanović

1 ZAVISNOST OD KOCKANJA

Zavisnost od kocke razvija se podmuklo i gotovo neprimetno. Glavna satisfakcija zavisnika od kocke jeste finansijska, ali motiviše ga i nalet adrenalina. Problem sa kockanjem može da pogodi bilo koga, bez obzira na pol ili godine. Postoje slučajevi gde su ljudi u drugoj polovini života odlučili da se oprobaju u igrama na sreću i vremenom razvili adikciju. Ukoliko posluži početnička sreća, neminovno je da se vremenom razvije zavisnost od kockanja. Glavna satisfakcija je zarada velike količine novca bez muke, kao i osećaj sreće, adrenalina i ushićenosti

Ne mora neko da ide u kockarnicu da bi postao zavisnik od igara na sreću. Moguće je kladiti se na sportske utakmice, trke, ali naravno i rulet, poker, slot mašine. Postoji velika ponuda igara koje mogu da donesu, takozvanu brzu zaradu. Nalaze se gotovo na svakom ćošku, a ljudima je teško da im odole. U Srbiji najčešće vrste kockanja koje se upražnjavaju su: igranje na sreću, sportsko klađenje, karte, poker aparati, rulet, internet klađenje.

1.1 PROBLEM ZAVISNOSTI OD KOCKANJA

Kockanje je postojalo kroz istoriju sveta u raznim oblicima i kod svih društvenih klasa. Tek nedavno nauka je počela da ispituje motive i psihološke mehanizme koji postoje kod zavisnosti od kocke...

Psihijatri dr Derel Bolen i dr Vilijam Bojd (William Boyd) proučavali su fenomen kocke u čitavoj seriji eksperimenata. Računa se da je ovim ispitivanjima obuhvaćeno oko 57 odsto odraslih Amerikanaca. Istraživanje omogućuje neka praktična rešenja za lečenje i sprečavanje zavisnosti od kocke. Bolen-Bojdova posmatranja, kao i neka ranija, potvrđuju da je osnovna svrha kocke da se izbegne bol ili mora i zameni osećanjem zadovoljstva i uzbuđenja. Nasuprot drugim porocima i bolestima zavisnosti, kao što su pušenje, alkoholizam ili uživanje droga, kocka je mentalna aktivnost. Kockar je umno napregnut, jer ispituje ili kontroliše strategiju svoje igre i istovremeno razmišlja i mašta kako će utrošiti svoj basnoslovni dobitak. Što je intenzivnija njegova mentalna aktivnost, on utoliko više postaje patološki ili notorni kockar. Upravo ova vrsta kockara najviše interesuje psihologe i sociologe, jer je njihovo ponašanje najbliže neurotičnom oboljenju. Mada se o tome još nedovoljno zna,

veruje se da je za ovakve ljude kocka jedan od načina da se izbegnu odgovornosti i skine breme donošenja značajnih odluka.

Zašto se čovek radije kocka nego što koristi druge aktivnosti da bi doživeo uzbuđenje ili pobeo od obaveza? Doktori Bolen i Bojd navode nekoliko faktora:

- *Roditelji kockari*: U mnogim slučajevima kockari potiču iz porodice gde su majke imale dominantnu ulogu, a očevi bili alkoholičari. Igrači pokera, primećeno je, živeli su u porodicama u kojima je kartanje bilo uobičajeni oblik razonode.

Početnička sreća. Po nekad ljudi počinju da se kockaju samo zato što su jednom dobili na lutriji.

- *Dramatičan događaj*: Mnogi postaju kockari posle značajnih promena u životu rastanka ili razvoda, smrti u porodici, poslovnog neuspeha, psihičkog oboljenja. Na kockanje podstiču čak i neki prijatni događaji — rođenje prvog deteta, uspeh u poslu.

Edmund Bergler (Edmund Bergler), autor knjige Psihologija kockanja, formulisao je izrazito pesimističku teoriju po kojoj kockar nesvesno želi da izgubi. On je kao nestašno dete naviknuto da svako ziodelo mora biti kažnjeno, piše Bergler. Ako zavisnik od kocke dobije u igri, on novac uludo troši, ili nastavlja igru dok ga ne izgubi. Bojd i Bolen smatraju da uzrok kocke

može biti i neodgovorna supruga: ona uživa u olako zarađenom novcu, i pored toga što se žali na ovakav hobi.

1.2 TIPOVI KOCKANJA

Igranje igara na sreću (kockanje) je u velikom broju zemalja legalizovano. Postoji nekoliko tipova kockara:

- socijalni, rekreativni (društveno prihvatljiv tip kockanja)
- svakodnevni (ozbiljni) kockari
- antisocijalni kockari
- profesionalni kockari
- problematični kockari
- patološko kockanje- zavisnost od kockanja (kockari koji čeznu za uzbuđenjem i kockari koji beže od problema- simptomatski kockari)

Socijalni, rekreativni- društveno prihvatljiv tip kockanja pripada najvećoj grupi. Oni upražnjavaju kockanje kao jedan od mnogih vidova zabave. Nije im glavna zabava, o kockanju retko razmišljaju. Kockanje nije rezultat bilo kakvih negativnih iskustava,. Epizode kockanja su retke, ali mogu postojati i neke redovne aktivnosti (mesečno poker, povremeno tokom odmora...). Ne postoje veći finansijski problemi kao posledica kockanja.

Svakodnevni (ozbiljni) kockari kockanje je važan deo njihovog života, ali nije problem da propuste ako aktuelno nisu u mogućnosti da učestvuju u kockanju. Uglavnom su skoncentrisani na jedan oblik kockanja (poker, sportska kladionica). Novac nije pozajmljen iz bilo kog izvora (uključujući kreditne kartice). Ne jure se gubici, ni jedan životni aspekt nije pogođen kockanjem. Velik je rizik od razvijanja patološkog kockanja.

Antisocijalni kockari angažuje se u kriminalnim aktivnostima, prevarama. Kockanje je metod da ukrade novac. Spremni su na kriminogenu radnju ne bi li vratili dug.

Profesionalni kockari retko gube kontrolu prilikom kockanja. Kockanje je metodično i planirano. Mogu da suzdrže od patološkog kockanja. Kockanje je njihov primarni izvor prihoda. Velik je rizik od razvijanja zavisnosti od kockanja.

Problematicni kockari imaju između 1 i 3 simptoma što ih približava zavisnicima od kocke. Imaju više problema vezanih za kockanje u više životnih oblasti (porodica, profesionalne oblasti, socijalno okruženje...). Manja je efikasnost na poslu. Dugoročni ciljevi i ambicije se povremeno zamenjuju kockanjem. Kockar obično pravi "apstinenciju od kockanja" kako bi dokazao da "nema problema sa kockanjem". Često postoji netolerancija na gubitke neraspoloženjem ili pokušajem da povrate izgubljeno.

Patološki kockari imaju četiri ili više simptoma. Razlikuju se dve grupe patoloških kockara:

- *kockari koji čeznu za uzbuđenjem* – reaguju na kockanje neobičnim stepenom uzbuđenja, ali to retko ispoljavaju. Najčešće igraju: rulet, karte, sportsku kladionicu. Pobeda može dovesti do povećanja uloga. Uzbuđenje prilikom kockanja je izuzetno prijatno i dostizanje istog postaje glavni fokus u životu kockara. U ovoj kategoriji uglavnom su muškarci. Ovi kockari su dominantni, kontrolišući, manipulativni sa visokim Egom. Oni sebe vide kao prijateljsku, društvenu, šarmantnu i velikodušnu osobu. Njihov IQ je iznad proseka, ali imaju po običaju nisko samopouzdanje. Počinju da se kockaju u tinejdžerskim godinama, postavljanjem opklade na sportske događaje ili igranje karata sa rođacima i prijateljima.
- *kockari koji beže od problema- simptomatski kockari*– ovom tipu pripada najveći broj kockara muškaraca i žena. Imaju nisko samopouzdanje, skloni su laganju i manipulisanju, prolaze kroz četiri faze razvoja zavisnosti od kocke. Kockanje postaje problem kasnije u životu (posle 30-te godine), igraju igre na sreću: slot mašine, elektronski rulet, video poker, internet... Kockaju da pobegnu od problema. Odgovorni su u većini oblasti

života. Često su žrtve zlostavljanja. Brzo razvijaju zavisnost od kocke. Obično traže pomoć za svoje kockanje 6 meseci do 3 godine nakon početka problema. Ukoliko se kockanje zameni drugim aktivnostima, mogu dugo da apstiniraju. Saradljivi su i brzo se oporavljaju.

LIČNA PRIČA PRVA

Da počnemo od nekog ranog početka, 2009-2010. godina, ja klinder zelenko, nekih 16-17 godina, uglavnom još nisam punoletan, povremeno svraćao sa ortakom u neku "divlju" kladionicu, igrali brojeve, recimo jednom u tri dana po 100-200 dinara, i to je trajalo nekih godinu dana, možda malo jače. Onda je usledio i prvi tiket, i već sam počeo da hvatam štos šta koji znak i oznaka znače, ali tada je i dalje to bilo na nekom bezazlenom nivou tipa sa 100 dinara sam gađao dobitak 1000 itd. U međuvremenu, zavoleo sam da odem na utakmicu, pa sam to video kao neku šansu, tokom nedelje sam skupljao novac, i onda u petak odem u kladionicu i zveknem 1000-1500 dinara na kvotu 2, pa ako prođe onda sam laf, ide se autobusom, kupuje se pljeska i sok, plaća se karta...a ako ne prođe onda sam klošar, stopiram, ne jedem ništa i ne plaćam kartu nego ulazim na gurku. To je trajalo recimo negde do 2012-2013 godine dok se nisam zaposlio,

tad sam u nedostatku vremena i zbog umora batalio utakmice, ali do tad je napravljen ključni korak ovisnosti, do tad sam već tačno znao za svaku kladionicu u gradu koje igre ima, gde su bolje kvote itd.

Od te neke 2013. godine i trenutka kad sam počeo da radim, naredne tri godine su prošle relativno mirno u smislu da sam se kontrolisao u smislu da nije bilo divljanja da velikim uplatama, ali nažalost po mene, u tom periodu se polako sve više i više razvijala ovisnost, znao sam više gradova u Finskoj nego bivša profesorka geografije, i znao sam koja je tačno vremenska zona u Argentini, Brazilu ili Boliviji.

Ključni iskorak unazad u životu se dogodio 2016. godine, tada se sve podiglo na mnogo ozbiljniji nivo i tad je krenula katastrofa za moj život. Više nisam odlazio u kladionice, nego sam sve radio online, i to je sad kad razmislim jako zeznuta stvar, drugačije se ponašaš kad imaš u ruci 10.000 dinara i držiš ih, nego kad ih samo vidiš kao brojku na račun. U tom periodu su počele jake uplate po 5000-10000 dinara a da i ne trepnem. Crna godina je nekako i prošla bez uvaljivanja u veće probleme, ali već početak 2017. godine je bio užas.

Te godine sam digao kredit oko 2.500eur i kupio auto, međutim, par dana posle odobravanja i realizacije kredita, zovu me da dođem po kreditnu karticu na kojoj su mi odobrili limit od

skoro 100.000rsd. Onda je sve krenulo, reklo bi se, po redosledu. Par meseci je proteklo u kockanju cele plate u svega par dana. Onda je došao jedan mesec, sećam se tačno, 15-ti u mesecu, stiže mi poruka i budi me, ja otvaram oči, vidim stigla poruka legla uplata 42.000 dinara, istog trenutka, nisam ni otvorio oči kako treba, uplaćujem online i kockam ih na uživo klađenju, nekakva filipinska košarka. Znači od uplate plate je prošlo, pa mnogo je, pola sata, dok ih nisam izgubio. U tom trenutku me obuzima neki bes, sećam se da je bio neki baš neverovatan pad, možda mi je falio još poen da bilo ko postigne da pređe granicu, a zadnja 3 minuta nije pao ni jedan koš, tako neka situacija, uglavnom, taj dan krećem postepeno da krckam kreditnu karticu, uspeo sam da potrošim gotovo 100.000 dinara za par sati. Mnogo gadan osećaj i molim dragog Boga da ga nikad ne osetite.

Onda postepeno kreću sve veći i veći problemi, sledeći mesec plata leže ali ja odmah to trošim pokušavajući da ispravim sve što sam do tad zeznuo. Dug samo raste, na tih 100 hiljada kreditne kartice svaki mesec ide kamata i svaki je sve veća i veća, prvi mesec je bilo 5.000 kamate tj nedozvoljenog minusa preko tih 100k, sledeći tih 5.000 je naraslo na 13.000, pa sledeći na oko 25.000 itd...svaki dan pozivi iz banke, pitanja kada ćete da izmirite dug, nakon nekog vremena sam prestao da se javljam čim vidim pozivni 011, onda su počeli da zovu sa različitih mobilnih

brojeva, prvo sam memorisao svaki put te brojeve, a onda sam prestao da se javljam na bilo koji poziv, nego sam sačekao da odzvoni, ukucao broj na viber, ako vidim da ne postoji viber na tom broju ili nema slike/nije neko poznat, nisam uzvraćao poziv. Onda u jednom trenutku je stigla poruka od neke agencije kojoj su me predali, da do nekog roka uplatim zbirno oko 170.000 dinara ili će me predati izvršitelju, tu sam se malo osvestio da je đavo zaigrao ispred vrata, nazvao tu agenciju, i na jedvite jade ih izmolio da uplatim dugovanja kamate (oko 75.000), i da nastavim posle polako da otplaćujem normalno dug kreditne kartice (ostalih 100.000). Izmolim članove porodice da mi pozajme pare, naravno za njih je bio izmišljen neki levi razlog za šta mi trebaju, a Boga mi, i tad kad su mi pozajmili malo je nedostajalo da odem da kockam da tim, umesto da uplatim dug.

Taj "metak" sam nekako i izbegao, ali navike su kasnije ostale iste, svaki mesec sam kockao platu, ili isti dan kad je primim, ili u narednih maksimalno 7 dana od tog dana. Skoro dve godine sam vukao sa sobom dug kreditne kartice, svaki mesec sam plaćao samo kamatu oko 4500din samo da se ne upletem opet duboko, i sad kad preračunam, samo na te kamate sam im platio skoro 2.000 evra. Posle te dve godine, ubodem nekako jedan malo veći dobitak i napravim najbolju odluku u svim tim kockarskim godinama, i izmirim ceo kreditni limit i ugasm

karticu. Kockanje se nastavilo negde do perioda oktobar-novembar 2020. godine, kada sam se zadnji put kladio na bilo šta i kockao. Malo pre toga je bio interesantan period, jedno vreme nije bilo sporta u svetu zbog korone, i tad sam čak našao na šta da se kladim, na neke Ruse koji su organizovali turnire u stonom tenisu.

To je otprilike neki vremenski tajming kada se šta dešavalo. Na prvi pogled, može i gore, ali samo ja znam kroz šta sam prošao. Koliko puta sam se mučio, radio skoro svaki dan u mesecu i onda čim je legla plata, bacio sam to u danu. I onda 30 dana pakla, prodajem stvari iz kuće tipa garderobu itd da bi uzeo bar hiljadu-dve da imam da kupim hleb. Na posao sam išao samo fizički, psihički sam bio na skroz drugom mestu, mrtvak u meni...i sve sam to zaslužio, naravno.

Psihički i mentalno, sad kad pogledam, ne znam kako sam se izvukao i ostao zdrav u glavi. Skoro četiri godine sam živeo kao parazit i najveći klošar, minimalan kontakt sa bilo kim, drugara i nešto što sam imao sam zabatalio, sa devojkom ni jednom nisam mogao ni pokušavao nešto duže da se zadržim, sa porodicom minimalan kontakt, veliku većinu vremena sam samo hteo da budem sam, da niko ne primeti koliko sam se raspao. I evo, to sam jedino uspeo, do dana današnjeg niko nema pojma šta mi se izdešavalo u životu. Mnogo dana sam prespavao bukvalno

po 15 sati dnevno jer mi je bilo muka od života kad sam bio budan i pomisli šta sam napravio sebi.

Da me neko pita zašto, ne bih znao pravi odgovor. Nekad iz besa ako padnem na neki glup način, nekad iz nekih misli kako bih brzo mogao da dođem do lakih para. I skoro stalno sam u tim momentima tražio neku pozitivnu stranu svega, recimo prilikom prve uplate u sebi se mislim "ma ko ga šiša, čak i ako padnem, od druge ću da vratim to", posle druge ide "ma i ako padne, treća će da bude jaka da vratim izgubljeno i zaradim dodatno", e na trećoj već ide misao " ma šta i ako padnem, od sledeće plate gruvam sve, moraće da dođe" itd, i tako u krug. Jedina pozitivna stvar je što nikad nisam došao u kontakt sa zelenašima da zajmim pare i da kockam, da se to dogodilo, vrlo verovatno danas ne bih pisao sve ovo. A da, bilo je i dobitaka naravno, nekad većih, nekad manjih, ali alavom nikad dosta, i uvek može još bolje i još više. Na kraju vratiš sve to što si uzeo, plus sve što si i imao. Jednostavno neki začarani krug iz kog nema izlaska, nikad nije dovoljno, a i da jeste, taj dopamin te tera da igraš još.

Kako sam se izvukao? Pa mislim da dan danas ni sam ne znam, možda od svega po malo, bolji odnosi sa porodicom, upoznao sam strašno dobru devojkicu sa kojom sam i dan danas, plus došlo posle toliko vremena iz du***a u glavu da ću mentalno skrenuti ako tako nastavim... Gadi mi se danas pomisao na sve to,

ali i dalje se svega kristalno sećam. Prošlo je nešto više od dve godine od "poslednjeg kockanja", i uspeo sam da povratim porodicu, devojkicu, prijatelje, društveni život, i samim tim i normalan život. Ostao je vrlo gorak ukus pomisli da sam protraćio nekoliko godina života bukvalno ni za šta.

Sačuvajte one šale sa tiktoka poput "99% kockara batali tačno pre velikog dobitka" i slične za neki drugi put, iako ih potpuno zaslužujem.

Relativno skoro, školski drug još iz osnovne, je sebi iz sličnih razloga oduzeo život. Ne bi bilo ok da zalazim u detalje iz više razloga, jedan od njih je svakako što nisam bio u njegovoj koži pa ne mogu da tvrdim da je 100% sigurno tako kako se priča, ali njegov slučaj je bio teži od mog, koristio je razne načine da dođe do novca koji bi potom kockao, da bi na kraju pukao pod pritiskom. Na poslu gde je radio nisu imali pojma ni šta radi ni šta se dešava, porodica takođe. U tim nekim segmentima me podseća na moj slučaj, pa sam zahvalan Bogu što me udaljio od toga.

Nadam se da će sve ovo napisano nekome pomoći da dođe sebi, a ostalima da ni ne pomišljaju da počnu ni iz zezancije kao što sam ja počeo. Neko je u ovome tek na početku, neko je duboko, neko je duboko do grla....znajte da ima mnogo ljudi poput mene koji vešto to sve kriju.

1.3 PATOLOŠKO KOCKANJE

Nije svako kockanje patološko. Patološko kockanje je bolest gde osoba ne može da kontroliše impuls za kockanjem što utiče na sve životne oblasti osobe i dovodi do ozbiljnih zdravstvenih, porodičnih, socijalnih, profesionalnih i finansijskih posledica.

Patološko kockanje je 1980. godine uvršteno u međunarodnu klasifikaciju bolesti (ICD i DSM). Prema mentalnoj klasifikaciji bolesti Američke Psihijatrijske Asocijacije (APA) DSM-5 (DSM-V) patološko kockanje je u dijagnostičkoj kategoriji Zavisnost bez supstance 312.31 (F63.0) – patološko kockanje kao poremećaj zavisnosti bez supstance.

Zavisnost od kocke se smatra najtežom bihevioralnom, nehemijskom zavisnošću i lečenje zavisnosti od kocke je veoma kompleksno. Patološko kockanje se smatra najtežim oblikom nehemijske zavisnosti. Žudnja je po intezitetu i po kvalitetu različita od obične želje. Ona je po kvalitetu bliska nagonskoj potrebi, a po intezitetu jača je od svake nagonске potrebe. Žudnja je povezana sa imperativom “*moram to da uradim odmah, sada, po svaku cenu. Neću da mislim na posledice, posle ću to rešiti.*”

Kockanje na zavisnika ima isto dejstvo kao uzimanje psihoaktivne supstance na korisnika droga! Upražnjavanje

aktivnosti dovodi do stanja euforije, podizanja raspoloženja. Kao i zavisnost od psihoaktivnih supstanci, i zavisnost od kocke ima hronični, recidivirajući tok, sa mogućnošću spontanog oporavka bez formalnog lečenja.

Definisano je 9 kriterijuma patološkog kockanja:

- 1) Preokupiranost kockanjem. Osoba često misli o prošlim iskustvima, planira buduće akcije, razmišlja kako da dođe do novca kojim bi finansirala kockanje.
- 2) Ulozi su sve veći kako bi se doživelo željeno uzbuđenje.
- 3) Osećaj uznemirenosti ili razdražljivosti povezan sa pokušajima da se prekine ili smanji kockanje.
- 4) Osoba pokušava da kockom popravi raspoloženje ili pobegne od problema.
- 5) Osoba pokušava da povratki gubitke na kocki ostajući u igri ili se vraća sutradan.
- 6) razmerama svog kockanja zavisnik laže porodicu, prijatelje ili terapeuta.
- 7) Bezuspešno pokušavanje da se kockanje smanji, prekine ili kontroliše.
- 8) Osoba nastavlja sa kockanjem i pored toga što rizikuje da izgubi partnera, posao, ili drugu važnu priliku.

9) Zavisnik od kockanja se okreće porodici, prijateljima, ili trećoj osobi za novčanu pomoć kako bi vratio dugove nastale kockanjem.

Potrebno je da pojedinac ispuni minimum 4 kriterijuma da bi dobio dijagnozu patološkog kockanja, i da se ovo odnosi na poslednjih dvanaest meseci.

U najvećem broju slučajeva ova zavisnost počinje u periodu adolescencije ili mlađem odraslom dobu. Patološko kockanje je više zastupljeno kod muškaraca nego kod žena. Muškarci kockari se češće socijalno izoluju, nego što to čine žene kockari. Muškarci kockari češće pribegavaju tretmanu kako bi rešili problem.

Znaci koji mogu da ukazuju da se osoba kocka su: Kockarske ‘stvari’ (listići iz kladionica, kazino čipovi), preterano gledanje teleteksta na TV-u ili često gledanje u mobilni telefon (prati ishod sportskih događanja), previše provođenje vremena na internetu, posedovanje skupih stvari i velikih količina novca, nerazjašnjeni dugovi, krađa novca, zlata i drugih vrednih stvari iz kuće, izbegavanje članova porodice a u komunikaciji sa njima netrpeljivi, zanemarivanje obaveza (porodica, posao, škola...), laži i manipulacije.

Osobe koje patološki kockaju čine 0,4-1% svetske populacije. Statistički podaci ukazuju na to da pretežno muškarci

imaju više predispozicija da postanu patološki kockari, ali ne nužno.

1.4 FAZE ZAVISNOSTI

Patološka zavisnost se ne razvija preko noći. Potrebno je da prođe određeno vreme, ali ne postoji tačno utvrđen vremenski period kada se ona razvija.

Postoje četiri osnovna stadijumi zavisnosti u kockanju:

Prva faza jeste gubitak kontrole tokom kockanja. Običan čovek kada ode u kockarnicu, njegov glavni motiv je novac. Za razliku od njega, zavisnik od kocke odlazi zbog adrenalina. Iako gubi, on nastavlja da se kocka i nema nameru da stane sve dok ne potroši sva finansijska sredstva.

Nastanak psihičke zavisnosti je uglavnom druga faza adicije. Ono što alkohol ili droga čine u mozgu kod zavisnika od opijata, to adrenalin radi kockaru. U ovoj fazi, kockar tajno odlazi u kockarnice i sav novac troši isključivo na klađenje. Sve ostalo mu postaje sporedno i manje važno.

Treća faza zavisnosti jeste apstinencijalna kriza i tada je zavisnik opsednut kockanjem. Kada nije u kockarnici oseća se loše, nervozno, loše spava i ima česte promene raspoloženja. Dugovi se, naravno, gomilaju, a tom stanju se ne vidi kraj. U ovoj

fazi nikako ne sme da ima podršku porodice da nastavi da to radi. Njegovi najbliži moraju da budu puni razumevanja i da mu svakodnevno ukazuju na problem.

Četvrta i poslednja faza zavisnosti jeste faza očajanja. Ovo je, ujedno, i najdestruktivnija faza zavisnosti od kockanja. Kada se zavisnik nalazi u ovoj fazi, kocka je na prvom mestu. Pre porodice, kao i bilo koga ili bilo čega. Uglavnom nema novca i tada se odlučuje da prodaje ili zalaže materijalne i vredne stvari koje poseduje.

1.5 POSLEDICE KOCKANJA

Posledice kockanja: *zdravstvene, socijalne, finansijske, porodične, profesionalne*. Zavisnost od igara na sreću retko kada dolazi sama. Ukoliko je osoba zavisnik od kocke, veoma je izvesno da će razviti i druge vidove adikcije. Veliki procenat kockara ima ozbiljne probleme sa alkoholom i drogama (do 60%). Često su oboleli i od depresije (čak 75%). Kockanje je povezano i sa većim zdravstvenim problemima kao što su srčani problemi i oboljenja jetre. Kockanje može biti povezano i sa rizikom po život pojedinca. Broj pokušaja i izvršenja samoubistva kod kockara nije zanemarljiv.

Ozbiljni psihički i fizički problemi koje imaju zavisnici od kocke utiču na još osam do deset drugih lica koji su u neposrednom okruženju kockara.

Zavisnost od kockanja je takva da kockanje, kao i sve ostale zavisnosti, ometa život pojedinca, a svakako utiče i na celu porodicu. Ove aktivnosti oduzimaju veoma puno energije i vremena, a zavisnik je sve manje u kontaktu sa drugim ljudima. Finansijski i bračni problemi, smanjena bliskost i poverenje u porodici, zapostavljanje profesionalnih i drugih obaveza, bavljenje ilegalnim aktivnostima su nezdravstvene posledice.

LICNA PRIČA DRUGA

Moje ime je N. i imam 32 godine. Rođen sam u Novom Sadu, gde i sada živim. Moj problem počinje u 24 godini, kada sam odlučio da napustim fakultet, iako sam bio dobar student treće godine ekonomskog fakulteta.

Stalna kuknjava roditelja oko porodične finansijske situacije me je konstantno mučila, a kada je otac ostao bez posla, doneo sam nepromišljenu odluku. Moj plan je bio da novac koji sam uštedeo od rođendana i raznih jednodnevnih akcija, uvećam u kladionicama. Često sam gledao razne objave gde neki mladić rešava svoje probleme na veoma „lagan“ način.

Moram priznati da je na početku bilo veoma dinamično i uzbudljivo. Našao sam lokalnu kladionicu i krenuo sa planom. I klasičan mehanizam početničkog dobijanja mi je potpuno isključio opreznost i razum. Brzo sam potrošio uštedeno i počeo da trošim „tuđe“. Poznanik iz osnovne škole je davao pozajmice, a meni je kao pozajmio sa „malom kamatom“.

Problem kod kocke je sto i kad možda imaš novac sa kojim bi mogao da vratiš dug, ti ga jednostavno ne registruješ kao sredstvo plaćanja, nego kao sredstvo uživanja kroz koji „navodno“ na lak način rešavaš problem. Tako sam izgubio poverenje kod roditelja, a prijatelji su nestali. Ne krivim ih. Rasterao sam ih svojim manipulacijama.

Za veoma kratko vreme, kamatar iz osnovne škole je zatražio da mu vratim dug, a kako nisam imao, obratio se mojim roditeljima. Tu je nastao haos, a griža savesti zbog učinjenog, napravila je od mene tužnu osobu. Bio sam u konfliktu sa samim sobom, počinje da se manifestuje depresija.

Roditelji, pokušavajući da pomognu, odvede me kod lekara koji mi prepisuje anti-depresive. Terapija koju sam dobio još više pogoršava stanje, jer lekove kombinujem sa alkoholom. Moje beznađe se još više pojačava kada roditelji, da bi ispatili moj dug prodaju pordičnu kuću i selimo se u manji stan.

Sve je ovo uticalo da se zatvorim u sebe, ali i da počnem da razmišljam o samoubistvu. U takvom stanju me je zatekao prijatelj kojeg nisam video godinama i koji je prepoznao bol u mojim očima. Ispričao mi je svoju priču koja je užasno podsećala na moju. Od njega sam saznao da je imao isti problem, ali da ga je rešio odlaskom u centar za ovikavanje. Naravno, za mene je bilo puno da provedem negde 1-3 godine u programu odvikavanja, ali nesreća koja je mene i moju porodicu povlačila sve dublje, manifestovala se sve težim položajem mojih ukućana – naravno i mene.

Otišao sam u jedan centar gde se sreću ljudi sa istim problemom i proveo blizu 2 godine. Sada je prošlo već 3 godine kako sam izašao iz programa i dobro sam.

Na žalost nekolicina mojih poznanika iz kladionice, nisu uspeli da se „izvuku“.

1.6 LEČENJE ZAVISNOSTI OD KOCKANJA

Kao i sve bolesti zavisnosti i zavisnost od kockanja se leči. Neophodno je početi sa lečenjem čim se prepozna problem jer su posledice manje i brže se saniraju.

Čest je slučaj da se lekaru prvo obrati član porodice ili prijatelj osobe koja je zavisna od kocke jer sama osoba još uvek

nije spremna da se obrati za pomoć. Potrebno je raditi na motivaciji osobe koja ima problem da ga prepozna i da se obati za pomoć stručnih lica. Nakon stručne procene pristupa se lečenju osnovnih psihičkih poremećaja kao što su anksioznost i depresija. Podršku mogu pružiti i grupe za samopodršku. Savetuje se da osoba zavisna od kocke u krugu porodice i da bude aktivno uključena u organizovan program lečenja. Deo programa uključuje kontrolu njegovih finansijskih transakcija, kreditnih mogućnosti, posedovanja kartica i sl. Potreba je edukacija porodice, eventualno uključivanje Centra za socijalni rad radi saniranja dugova. Cilj je stabilizovati stanje i uspostaviti apstinenciju uz psiho-socijalnu zaštitu od novih dugova. Psihoterapija može biti korisna i blagotvorna. Pokazalo se da je učinak terapije najbolji u fazi kada je osoba već uspela da barem delimično ovlada porivom za kockanjem.

LICNA PRIČA TREĆA

Moje ime je N. i imam 27 god. Od svoje 17 godine sam sa starijim bratom na ulici, kada je moj otac izgubio porodičnu kuću na kartama. Majka se brzo preudala, ali njen novi muž nam nije dozvolio da živimo sa njima.

Problem sa zavisnostima počinje kada se kao beskućnik skrivam od hladnoće. Leti nije mi bio problem, volim prirodu, životinje, Dunav. Ali sam se zimi, preko dana sklanjao u kladionicu, poznanik je tamo radio. U početku bih se samo zgrejao, ali sam uskoro počeo da se interesujem za pravila „igre“.

Nije puno vremena prošlo, postao sam zavisnik od kocke, ali i alkohola. Moj dan na ulici bi se svodio na pronalaženje novaca za kladionice, cigare i alkohol. Brat nije naseo na kocku, ali jeste na alkohol. Tako su naše svađe i tuče postale uobičajena pojava. Novac za zavisnost sam pronalazio na nepoštene načine, ali često i opkladama koje bogati sugrađani polažu na organizovanu borbu dva beskućnika. Kada nisam imao, krao sam i otimao. Više puta sam bio u zatvoru, najčešće zbog tuče i krađe.

Početak 2020.god sam saznao za dnevna druženja beskućnika i to u dvorištu Centra Duga. Organizovala su se jednom mesečno i prijali su mi odlasci tamo. Tamo sam upoznao čoveka koji je bio u programu odvikavanja od bolesti zavisnosti. U početku je to bilo simpatično druženje, ali i rešenje da se zima provede na toplom.

Veoma brzo sam se uklopio sa ostalim šticićnicima i počeo da razmišljam o trajnijem rešenju. Uspeo sam da završim program i dobijem posao u Dugi. Najsrećniji sam što imam topao krov nad glavom, sređena dokumenta i što sam živ.

1.7 ZAKON O IGRAMA NA SREĆU

Istraživanje “Opasnost na putu od kuće do škole” bazira se pre svega na Zakonu o igrama na sreću, donetom 2020. godine.

Član 6 govori o društvenoj odgovornosti:

Stav 2: Priređivači su dužni da na najefikasniji način sprovode zabranu učestvovanja maloletnih lica u igrama na sreću.

Stav 3: Svi zaposleni kod priređivača igara na sreću koji imaju direktan kontakt sa učesnicima u igrama na sreću, pre stupanja na rad moraju biti osposobljeni za preventivno delovanje protiv bolesti zavisnosti prema učesnicima u igrama na sreću.

Stav 5: Obaveza je svakog priređivača da unutar objekta u kome priređuje igre na sreću u neposrednoj blizini ulaznih vrata istakne poster veličine 100 x 80 centimetara, na kojem se nalazi odgovarajući tekst o prevenciji bolesti zavisnosti, kao i kontakt podaci ustanove koju je ministarstvo nadležno za poslove zdravlja sertifikovalo za lečenje bolesti zavisnosti od igara na sreću.

Stav 6: Na svakom pultu ili šalteru preko kojeg se registruje učestvovanje u igrama na sreću mora postojati brošura - flajer sa podacima navedenim u stavu 5. ovog člana.

Stav 7: Oglašavanje i reklamiranje klasičnih i posebnih igara na sreću, uključujući i posredno upućivanje na iste, vrši se uz obaveštenje o zabrani učestvovanja maloletnih lica u igrama na

sreću i odgovarajući tekst upozorenja o prevenciji bolesti zavisnosti.

Član 10 govori o zabranama:

Stav 7: Zabranjeno je oglašavanje i reklamiranje igara na sreću i priređivača u štampanim i elektronskim medijima koji su namenjeni maloletnim licima;

Stav 11: Zabranjeno je učestvovanje maloletnih lica u klasičnim i posebnim igrama na sreću;

Stav 12: Zabranjeno je omogućavanje učestvovanja maloletnim licima u klasičnim i posebnim igrama na sreću;

Stav 13: Zabranjeno je dopuštanje, odnosno omogućavanje ulaska maloletnim licima u objekte u kojima se priređuju igre na sreću; Zabranjeno je omogućavanje priređivanja igara na sreću preko sredstava elektronske komunikacije licu koje ne poseduje odobrenje;

Član 51 govori o uslovima za ulazak u igračnicu:

Stav 4: Ulazak u igračnicu dozvoljen je punoletnim licima uz obavezu priređivača da, za potrebe sprovođenja ovog Zakona, obezbedi trajnu bazu podataka (ime i prezime, datum i mesto rođenja, mesto prebivališta, odnosno boravišta, JMBG ili broj pasoša, datum i vreme ulaska i izlaska iz igračnice i dr.), kao i pisanu izjavu lica kojom pod materijalnom i krivičnom

odgovornošću izjavljuje da u igrama na sreću učestvuje za svoj račun i u svoje ime.

Član 67 govori o uslovima lokacije za automat klubove:

Stav 1: Udaljenost automat kluba od zgrade obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola) ne može biti manja od 200 metara.

Stav 2: Udaljenost iz stava 1. ovog člana predstavlja najkraći bezbedni pešački put od najbliže ivice zgrade obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola) do ulaza u automat klub u kome se priređuju igre na sreću na automatima.

Član 82 govori o uslovima lokacije za kladionice:

Udaljenost kladionice od zgrade obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola) ne može biti manja od 200 metara.

Udaljenost iz stava 1. ovog člana predstavlja najkraći bezbedni pešački put od najbliže ivice zgrade obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola) do ulaza u objekat u kojem se priređuju igre na sreću - klađenje.

Udaljenost između dve kladionice, odnosno između kladionice i automat kluba ili igračnice, ne može biti manja od 100 metara.

Udaljenost iz stava 3. ovog člana predstavlja najkraći bezbedni pešački put od ulaza do ulaza u kladionicu, odnosno automat klub ili igračnice u kojim se priređuju posebne igre na sreću.

Član 132 govori o prekršajima:

Novčanom kaznom u iznosu od 100.000 dinara do 2.000.000 dinara kazniće se za prekršaj Državna lutrija Srbije i pravno lice koje:

Stav 1: postupi suprotno zabrani iz člana 10. ovog Zakona;

Stav 24: ne obezbedi trajnu bazu podataka o licima kojima je dozvoljen ulazak u igračnicu, odnosno ne obezbedi njihove odgovarajuće pisane izjave (član 51. stav 4);

Stav 38: priređuje igre na sreću u automat klubu ili kladionici na udaljenosti manjoj od propisane (čl. 67. i 82);

2 METODE ISTRAŽIVANJA

2.1 PREDMET I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja su kladionice i organizatori igara na sreću u Novom Sadu koji svoje aktivnosti sprovode u blizini osnovnih škola. Zakon o igrama na sreću usvojen je 2020. godine. Zakon precizno uređuje ovu oblast u velikoj meri. Autori žele proveriti ovim istraživanjem u kojoj meri se poštuje Zakon posebno kada su u pitanju učenici osnovnih škola tj. maloletna lica.

2.2 CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Osnovni cilj istraživanja je proveriti u kojoj meri se poštuje Zakon o igrama na sreću posebno kada su u pitanju učenici osnovnih škola tj. maloletna lica.

Zadaci istraživanja:

- Utvrditi da li se i u kojoj meri krši član 6 stavovi 1, 2, 5, 6 koji glase: Priređivanje igara na sreću mora biti društveno odgovorno i usmereno ka zaštiti maloletnika, prevenciji bolesti zavisnosti kod učesnika u igrama na sreću i ka zaštiti podataka o ličnosti učesnika u igrama na sreću.

Priređivači su dužni da na najefikasniji način sprovode zabranu učestvovanja maloletnih lica u igrama na sreću. Obaveza je svakog priređivača da unutar objekta u kome priređuje igre na sreću u neposrednoj blizini ulaznih vrata istakne poster veličine 100x80 centimetara, na kojem se nalazi odgovarajući tekst o prevenciji bolesti zavisnosti, kao i kontakt podaci ustanove koju je ministarstvo nadležno za poslove zdravlja sertifikovalo za lečenje bolesti zavisnosti od igara na sreću. Na svakom pultu ili šalteru preko kojeg se registruje učestvovanje u igrama na sreću mora postojati brošura - flajer sa podacima navedenim u stavu 5. ovog člana.

- Utvrditi da li se i u kojoj meri krši član 10 stavovi 11, 12, 13 Zakona koji glase: „Zabranjeno je priređivanje igara na sreću suprotno odredbama ovog Zakona, kao i učestvovanje maloletnih lica u klasičnim i posebnim igrama na sreću; omogućavanje učestvovanja maloletnim licima u klasičnim i posebnim igrama na sreću; dopuštanje, odnosno omogućavanje ulaska maloletnim licima u objekte u kojima se priređuju igre na sreću.“

- Utvrditi da li se i u kojoj meri krši član 82 stavovi 1 i 2 Zakona koji glase: „Udaljenost kladionice od zgrade obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola) ne može biti manja od 200 metara. Udaljenost iz stava 1. ovog člana predstavlja najkraći bezbedni pešački put od najbliže ivice zgrade obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola) do ulaza u objekat u kojem se priređuju igre na sreću - klađenje.“

- Utvrditi da li se i u kojoj meri krši član 115 stav 1 i 4 koji glase Pravno lice i preduzetnik sa sedištem na teritoriji Republike Srbije može primati uplate za priređivača posebnih igara na sreću preko sredstava elektronske komunikacije. Objekti u kojima se primaju uplate u smislu stava 1. ovog člana moraju da ispunjavaju uslove iz čl. 67. i 82. ovog Zakona u pogledu udaljenosti od obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola).

2.3 HIPOTEZE I VARIJABLE ISTRAŽIVANJA

Opšta hipoteza istraživanja je:

Pretpostavka je da se Zakon o igrama na sreću ne poštuje u potpunosti ugrožavajući zdravlje i blagostanje maloletnih lica.

Posebne hipoteze istraživanja su:

- Pretpostavka je da je maloletnim licima omogućeno učestvovanje u igrama na sreću u kladionicama i igračnicama na posredan ili neposredan način suprotno odredbama Zakona
- Pretpostavka je da se u objektima kladionica i igračnica ne sprovode mere prevencije bolesti zavisnosti i upućivanja na lečenje na adekvatan način u skladu sa Zakonom
- Pretpostavka je da se pojedine kladionice i igračnice nalaze na pešačkoj udaljenosti manjoj od 200m od osnovnih škola u Novom Sadu suprotno odredbama Zakona

2.4 METODE I TEHNIKE ISTRAŽIVANJA

Istraživanje predstavlja deskriptivnu studiju preseka zasnovanu na polu-strukturiranom upitniku. Prikupljanje podataka izvršeno je individualno i neposredno uz kontrolu logičke doslednosti.

2.5 INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA

Prikupljanje podataka je izvršeno pomoću polustrukturisanog upitnika koji se sastojao od 15 pitanja od kojih je 8 zatvorenog tipa i 7 otvorenog tipa. Upitnik sastoji se iz dva dela: deo koji se radi izvan objekta i deo koji se radi u objektu u kom se priređuju igre na sreću. U cilju obezbeđivanja bezbednosti istraživača upitnik je popunjavan u tajnosti, a istraživači su bili tajni korisnici priređivača igara na sreću. Za popunjavanje upitnika je bilo potrebno u proseku oko 60 minuta.

2.6 POPULACIJA I UZORAK ISTRAŽIVANJA

U fokusu istraživanja su učenici 22 osnovne škole na teritoriji Grada Novog Sada i kladionice/igračnice u neposrednoj blizini ovih škola. Istraživači su svoje tvrdnje zasnivali na osnovu činjeničnog stanja koje su uočili na terenu, bez anketiranja učenika ili zaposlenih u kladionicama/igračnicama.

2.7 TOK ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno u periodu od 1. septembra do 31. oktobra 2022. godine. Na samom početku istraživanja

analiziran je Zakon o igrama na sreću, potom je kreiran upitnik te sprovedeno terensko istraživanje. Prilikom popunjavanja upitnika korišćena je aplikacija Google maps.

2.8 OBRADA PODATAKA

U analizi dobijenih rezultata korišćena je metoda deskriptivne analize. Podaci su opisani, sagledani disagregirani i analizirani u programskom paketu Microsoft Office 2013, programu Excel.

2.9 OGRANIČENJA

Istraživanje je sprovedeno na osnovu preciznih premeravanja razdaljina na satelitskim snimcima uz detaljnu analizu. Nivo greške je 5m. Nisu urađena geodetska premeravanja.

3 REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istaživanjem su obuhvaćene 22 osnovne škole na teritoriji Grada Novog Sada, tj. kladionice i igračnice u blizini ovih škola. Istraživači nisu dolazili u kontakt sa đacima. U okviru školskih dvorišta premeravana je razdaljiva od školske zgrade do kapije škole (gde postoji) a izvan školskog dvorišta razdaljina do ulaza u kladionice i igračnice.

Tabela 1. Spisak osnovnih škola obuhvaćenih istraživanjem

Osnovna škola	Adresa
OŠ Branko Radičević	Futoška 5
OŠ Vasa Stajić	Vojvode Knićanina 12b
OŠ Dositej Obradović	Filipa Filipovića 3
OŠ Dušan Radović	Čenejska 61
OŠ Đorđe Natošević	Maksima Gorkog 54
OŠ Đura Daničić	Dušana Vasiljeva 19
OŠ Ivan Gundulić	Gundulićeva 9
OŠ Žarko Zrenjanin	Bulevar despota Stefana 8
OŠ Ivo Lola Ribar	Kraljevića Marka 2A
OŠ Jovan Dučić	Preradovićeva 6
OŠ Jovan Jovanović Zmaj	Školska bb, Sremska Kamenica
OŠ Jovan Popović	Ravanička 2
OŠ Jožef Atila	Šarplaninska 28
OŠ Kosta Trifković	Berislava Berića 2
OŠ Miloš Crnjanski	Anđe Ranković 2
OŠ Nikola Tesla	Futoški put 25a
OŠ Petefi Šandor	Bore Prodanovića 15a
OŠ Prva vojvođanska brigada	Seljačkih buna 51a
OŠ Svetozar Marković Toza	Janka Čmelika 89
OŠ Sonja Marinković	Puškinova 28
OŠ Vuk Karadžić	Radoja Domanovića 24
OŠ Miroslav Mika Antić	Dositejeva 25

Upitnike je popunjavalo 6 anketara na terenu. Svako od njih je u proseku obišao po 4 škole.

Od 22 osnovne škole koje su bile u fokusu istraživanja u blizini 5 škola je sa sigurnošću utvrđeno da se kladionice nalaze na bezbednoj pešačkoj udaljenosti manjoj od 200 metara, iako je propisano da ova razdaljina mora biti veća. U blizini dveju od navedenih škola nalaze se i po dve kladionice na bezbednoj pešačkoj udaljenosti koja je manja od 200m.

Kladionice koje se nalaze na manjoj udaljenosti od Zakonom propisane su:

- Meridian Bet, Futoška 12, Novi Sad
- Max Bet, Jevrejska 35, Novi Sad
- Pinn Bet, Puškinova 11, Novi Sad
- Mozzart Bet, Puškinova 9, Novi Sad
- Merkur X tip, Trg Zmaj Jove 15, Sremska Kamenica

Može se primetiti raznolikost kladionica koje posluju u suprotnosti sa Zakonom o igrama na sreću. **Najfrapantniji primer kršenja Zakona je kladionica Meridian Bet koja se nalazi preko puta Osnovne škole „Branko Radičević“ u Futoškoj ulici. Kladionica se vidi sa prozora škole i nalazi se na vazdušnom rastojanju od 40m od škole.** Zbog odredbe Zakona da se meri bezbedna pešačka udaljenost rastojanje se prolongira na 185m što predstavlja posebnu opasnost za đake koji odluče da pređu ovu prometnu novosadsku ulicu van pešačkog prelaza kako bi brže došli do

kladionice, ugrožavajući sopstvenu bezbednost na ovaj način. U blizini ove škole na 180m bezbedne pešačke udaljenosti je i kladionica Max Bet u Jevrejskoj 35. Ova kladionica je postala poznata javnosti po snimku sa sigurnosnih kamera na kome se vidi jedan od vlasnika kladionice kako čoveku u nesvesti pokušava slomiti ruku u prostorijama ove kladionice.

Pored navedenih kladionica postoje i uplatna mesta za klađenje koja se nalaze u neposrednoj blizini škola. Ova oblast nije uređena Zakonom te predstavlja način da se Zakon zaobiđe i omogućiti klađenje maloletnim licima i to na udaljenosti manjoj od one na kojoj se nalaze kladionice i igračnice.

O činjenici koliko su đaci osnovnih škola interesantni kao potencijalna ciljna grupa kladionica i igračnica govori podatak da se na udaljenosti između 200 i 300m nalazi još 15 igračnica i kladionica u blizini 11 osnovnih škola sa teritorije Grada Novog Sada. Iako ovo nije u sukobu sa Zakonom, jasno ukazuje na veličinu problema. Pet kladionica/igračnica je na udaljenosti između 200 i 210 metara od osnovnih škola.

Anketari su ušli u 15 kladionica/igračnica (5 koje su na Zakonom zabranjenoj razdaljini od osnovnih škola i još 10 koje se nalaze na razdaljini između 200 i 300m od škola). Jedan od zadataka je bio ispitivanje poštovanja člana 6. Stav 5. Zakona o igrama na sreću koji glasi: *Obaveza je svakog priređivača da unutar objekta u kome priređuje igre na sreću u neposrednoj blizini ulaznih vrata istakne poster veličine 100 * 80 centimetara, na kojem se nalazi*

odgovarajući tekst o prevenciji bolesti zavisnosti, kao i kontakt podaci ustanove koju je ministarstvo nadležno za poslove zdravlja sertifikovalo za lečenje bolesti zavisnosti od igara na sreću. Utvrdeno je da 6 od 15 kladionica/igračnica (40%) ne poštuje član 6. Stav 5 Zakona o igrama na sreću i to 5 kladionica/igračnica nema uopšte istaknut poster, a jedna ima istaknut poster manjih dimenzija nego što je propisano Zakonom. Reč je o sledećim kladionicama/igračnicama:

- Meridian Bet, Futoška 12, Novi Sad
- Max Bet, Jevrejska 35, Novi Sad
- Mozart Bet, Puškinova 9, Novi Sad
- Rulet Gaja, Preradovićeva 14, Petrovaradin
- Meridian Bet, Preradovićeva 23, Petrovaradin
- Ambassador, Partizanska 40, Novi Sad

Prve tri od navedenih kladionica/igračnica ujedno se nalaze na manjem rastojanju od 200m od osnovnih škola te su u dvostrukom prekršaju.

Član 6. Stav 6. Zakona o igrama na sreću glasi: *Na svakom pultu ili šalteru preko kojeg se registruje učestvovanje u igrama na sreću mora postojati brošura - flajer sa podacima navedenim u stavu 5. ovog člana.* Ulaskom u 15 kladionica/igračnica (5 koje su na Zakonom zabranjenoj razdaljini od osnovnih škola i još 10 koje se nalaze na razdaljini između 200 i 300m

od škola) anketari su utvrdili da se ova odredba Zakona ne poštuje u 7 od 15 kladionica/igračnica (47%) koje su posetili. Kladionice i igračnice u kojim ne postoje flajeri su:

- Meridian Bet, Futoška 12, Novi Sad
- Max Bet, Jevrejska 35, Novi Sad
- Pinn Bet, Puškinova 11, Novi Sad
- Rulet Gaja, Preradovićeva 14, Petrovaradin
- Meridian Bet, Preradovićeva 23, Petrovaradin
- Max Bet, Milenka Grčića 6a, Novi Sad
- Pinn Bet, Fruškogorska 14, Novi Sad

Na vrhu liste izdvajaju se dve kladionice koje ne poštuju ni prethodne odredbe zakona pa su ovim u trostrukom prekršaju.

Istraživači su hteli ispitati da li se poštuje član 51. Stav 4. Zakona o igrama na sreću koji se odnosi samo na igračnice (ne i na kladionice) a glasi: *Ulazak u igračnicu dozvoljen je punoletnim licima uz obavezu priređivača da, za potrebe sprovođenja ovog Zakona, obezbedi trajnu bazu podataka (ime i prezime, datum i mesto rođenja, mesto prebivališta, odnosno boravišta, JMBG ili broj pasoša, datum i vreme ulaska i izlaska iz igračnice i dr.), kao i pisanu izjavu lica kojom pod materijalnom i krivičnom odgovornošću izjavljuje da u igrama na sreću učestvuje za svoj račun i u svoje ime.* Istraživač se pojavio u igračnici Rulet Gaja u Petrovaradinu, Preradovićeva 14 predstavljajući se kao osoba koja želi da se okuša u igrama na sreću. Istraživač je to i učinio bez

ostavljanja ličnih podataka i potpisivanja izjave, što predstavlja teško kršenje Zakona od strane igračnice. Obzirom da se ne uzimaju lični podaci učesnika igara na sreću moguće je da učestvuju i maloleletna lica u igrama na sreću. Ovo je igračnica koja se nalazi na udaljenosti od 205m od Osnovne škole Jovan Dučić.

4 DISKUSIJA

Istraživanjem je potvrđena osnovna hipoteza odnosno pretpostavka da se Zakon o igrama na sreću ne poštuje u potpunosti ugrožavajući zdravlje i blagostanje maloletnih lica.

Obzirom da u igračnici nisu traženi lični podaci za učestovanje u igrama na sreću kao i da je moguće u menjačnicama uplatiti depozite za online klađenje gde je nemoguće utvrditi da li uređaj za klađenje (smart telefon, tablet, računar) koristi maloletno lice, možemo potvrditi i prvu posebnu hipotezu odnosno pretpostavku je da je maloletnim licima omogućeno učestvovanje u igrama na sreću u kladionicama i igračnicama na posredan ili neposredan način suprotno odredbama Zakona.

Obzirom da u 40 % ispitivanih kladionica/igračnica nije postojao poster upozorenja a u 47% ni flajer koje je propisan Zakonom potvrđuje se druga posebna hipoteza odnosno pretpostavka je da se u objektima kladionica i igračnica ne sprovode mere prevencije bolesti zavisnosti i upućivanja na lečenje na adekvatan način u skladu sa Zakonom

Potvrđena je i treća posebna hipoteza odnosno pretpostavka je da se pojedine kladionice i igračnice nalaze na pešačkoj udaljenosti manjoj od 200m od osnovnih škola u Novom

Sadu suprotno odredbama Zakona. Utvrđeno je da je najmanje 5 kladionica na manjoj udaljenosti od dozvoljene. U istraživanju su posmatrane samo osnovne škole a Zakonom je zabranjeno da postoje kladionice/igračnice na manjoj udaljenosti od 200m i od srednjih škola te je jasno da su razmere problema još veće nego što to ovo istraživanje pokazuje.

Zakon propisuje i da kladionice/igračnice ne smeju biti na međusobnoj udaljenosti manjoj od 100m. Istovremeno Zakon dozvoljava da budu na manjoj razdaljini ukoliko su se već tu nalazile u trenutku donošenja Zakona 2020. godine pa ova odredba Zakona nije bila u fokusu istraživanja jer bi se moralo dokazivati od kada se nalaze na svojim sadašnjim adresama.

Čest je slučaj da su kladionice sasvim neoznačene na Google mapama ili da im je ulaz označen drugačije nego što je to slučaj u stvarnosti. Jedna od kladionica koja je najbliža školi označena je kao da se nalazi u sredini tržnog centra, a ne kao ulični lokal što jeste u praksi. Razlog tome je da stvori privid poštovanja Zakona o igrama na sreću.

Zakon predviđa i zabranu oglašavanja i reklamiranja igara na sreću i priređivača u štampanim i elektronskim medijima koji su namenjeni maloletnim licima. Poznato je da se kladionice reklamiraju na svim sportskim kanalima koje gledaju i maloletna lica. Još veći problem predstavlja činjenica da kladionice

reklamiraju poznata lica kao što su glumci, pevači, voditelji koji su vrlo popularni u javnosti i imaju snažan uticaj na populaciju mladih. Takođe kladionice se promovišu u reklamama u kojim se pojavljuju skupoceni automobili, i atraktivne ženske osobe, što je mladima često ideal.

Postavlja se logično pitanje ko meri bezbednu pešačku udaljenost kladionica i igraonica od škola prilikom izdavanja dozvola za rad. Da li to čine geometri ili je moguće paušalno premeravanje?

Mere prevencije bolesti zavisnosti u kladionicama/igračnicama se primenjuju polovično. Problem predstavljaju i informacije navedene na posterima. Za kladionice koje se nalaze na teritoriji cele države navodi se samo jedna referentna ustanovaza bolesti zavisnosti koja se nalazi u Beogradu. Tu se postavlja pitanje dostupnosti lečenja svih onih kojima je potrebno. Jedna od odredbi zakona kaže i da je neophodno da osoblje koje radi u kladionicama/igračnicama bude obučeno za prevenciju bolesti zavisnosti. Kroz ovo istraživanje nije bio uključena provera poštovanja Zakona u ovom smislu ali imajući u vidu stepen poštovanja Zakona u prethodno navedenim članovima može se pretpostaviti da je ovde situacija još lošija.

ZAKLJUČAK

Istraživanje je ostvarilo zacrtani cilj i zadatke. Potvrđena je opšta hipoteza i sve posebne hipoteze.

Kako bi se umanjio problem patološkog kockanja i obezbedila zaštita maloletnih lica od učestovanja u igrama na sreću potrebno je sledeće:

- 1) Zabraniti svaki oblik reklamiranja igara na sreću u štampanim i elektronskim medijima (po ugledu na zabranu reklamiranja cigareta)**
- 2) Obezbediti strožiju primenu postojećih odredbi Zakona**
- 3) Uvesti strožije sankcije za kršenje odredbi Zakona**
- 4) Obezbediti poštovanje člana 6. Stav 3. Zakona o igrama na sreću kroz uvođenje akreditovanih obuka za zaposlene (o prevenciji bolesti zavisnosti)**
- 5) Uvesti sankcije za kršenje člana 6. Stav 5. i 6. Zakona o igrama na sreću**
- 6) Proširenje liste ustanova sertifikovanih od strane Ministarstva zdravlja za lečenje bolesti zavisnosti od igara na sreću**
- 7) Štampa i postavka postera i flajera na kojim bi bile navedene ustanove i organizacije koje su geografski bliže**

kladionicama i igračnicama a samim tim i dostupnije ljudima koji bi zatražili pomoć

- 8) Uvesti evidencije kroz baze podataka o licima kojima je dozvoljen ulazak u kladionicu kako je to previđeno za ulazak u igračnicu**
- 9) Uvesti novi član Zakona kojim bi se zabranila uplatna mesta za klađenje u blizini škola**
- 10) Uvesti obavezu geodetskog merenja kao uslov za dobijanje dozvole za rad kladionica (uključujući i uplatna mesta za online klađenje) i igračnica u skladu sa članovima 67 i 82. Zakona o igrama na sreću**

PRIOLOG

UPITNIK

Pre nego što fizički odete do osnovne škole prvo **proučite poziciju škole na Google maps**. Da li je već uertana neka kladionica ili priređivač igara na sreću u blizini škole? Ako jeste, pokušajte premeriti pešačku udaljenost upisujući kladionicu (priređivača igara na sreću) kao krajnju destinaciju, a izabranu osnovnu školu kao početnu i odaberite opciju pešaka. Koliko rastojanje vam pokazuje navigacija?

Kada dođete do izabrane osnovne škole izmerite rastojanje od (dačke) kapije škole do najbližeg dela školske zgrade. Upišite ovaj podatak u upitnik. Prošetajte od kapije škole u svim pravcima oko 200 metara. Da li ste naišli na neku kladionicu ili priređivača igara na sreću? Ukoliko jeste, uz pomoć Google maps premerite rastojanje od kladionice do kapije škole uertavajući na mapi lokaciju kapije škole i birajući opciju kretanja peške. Upišite dobijenu razdaljinu u upitnik. **Fotografišite** kladionicu (priređivača igara na sreću) iz daljine.

- 1) **Ime i prezime istraživača/ice:** _____
  - 2) **Ime osnovne škole koja je predmet istraživanja:** _____
  - 3) **Udaljenost školske zgrade od dačke kapije u metrima:** ____ m
  - 4) **Da li postoji kladionica ili organizator igara na sreću u blizini škole (zaokružiti):** DA NE
  - 5) **Ukoliko je odgovor DA upisati naziv i adresu kladionice/ca (organizatora igara na sreću):**
    - a) _____
    - b) _____
    - c) _____
    - d) _____
  - 6) **Izmeriti i upisati rastojanje/a od dačke kapije do kladionice (organizatora igara na sreću):**
____ m ____ m ____ m ____ m
  - 7) **Sabratu rastojanje od školske zgrade do kapije sa rastojanjem od kapije do kladionice (organizatora igara na sreću):** ____ m ____ m ____ m ____ m
  - 8) **Da li postoji gužva ili red na ulazu u kladionicu (organizatora igara na sreću):** DA NE
  - 9) **Da li ste primetili (očito) maloletna lica koja ulaze u kladionicu (organizatora igara na sreću):**
DA NE
  - 10) **Da li ste primetili punoletna lica koja prikupljaju informacije od maloletnih lica ispred objekta:**
DA NE
-
- 11) **Da li postoji plakat/poster velikih dimenzija u blizini ulaza u objekat na kom su istaknuta upozorenja o bolestima zavisnosti i kontakt podaci ustanove za lečenje bolesti zavisnosti:** DA NE
  - 12) **Da li postoje flajeri/brošure na pultu sa istaknutim upozorenjima o bolestima zavisnosti i kontakt podaci ustanove za lečenje bolesti zavisnosti :** DA NE
  - 13) **Da li vam je osoblje uzelo podatke (ime i prezime, datum i mesto rođenja, prebivalište, boravište, JMBG ili broj pasoša) pre ulaganja novca u kladenje:** DA NE
  - 14) **Da li vam je osoblje dalo da potpišete izjavu da u igrama na sreću učestvujete za svoj račun i u svoje ime:** DA NE
  - 15) **Komentari i zapažanja:**
-

Projekat
"Opasnost na putu od kuće do škole"
finansiran je iz sredstava
Gradske uprave za zdravstvo
Grada Novog Sada